

Fejlődési anomáliák és azok idegsebészeti vonatkozásai

A fejlődési betegségek fejezet célja, hogy a különböző kórformákat a medikus későbbi praktizálása során felismerje, kimeneteléről tájékoztatást tudjon adni, ill. az idegsebészeti kezelések lehetőségének tudatában a beteget a megfelelő intézménybe tudja irányítani, hogy veleszületett defektus korrekciója időben megtörténhessen.

Az élveszületettek kb. 2%-a szenved major veleszületett anomáliától. Kb. 60%-a fejlődési rendellenességeknek érinti a központi idegrendszert. Továbbá, kb.64%-a jár dysraphismus-sal a központi idegrendszert érintő eltéréseknek. Dysraphismus alatt, normális esetben egységet képező képletek, fúziós defektusát értjük. Ez alatt értjük a középvonali záródási defektusokat és az alaki eltéréseket. Ezen betegségcsoport multifaktoralis genetikai háttere valószínűbb, mint egy-egy gén abnormalitása vagy egyazon kromoszóma esetleges több morfológiai aberatio-ja. A súlyos környezeti ártalmak és a genetikai faktorok kombi-nációja játszhat szerepet az alapvető örökletes predispozíció manifesztálódásában. Az előfordulás gyakorisága mind földrajzi, mind nemi tényezőktől függ. A középvonali eltérések gyakoribbak a kaukázusi rasszban, mint a fekete lakosság körében ill. a női predominancia kétszerese a férfiénál.

Dysraphismusok főbb osztályai:

- Spina bifida aperta
- Arnold-Chiari malformáció
- Dandy-Walker malformáció
- Cranialis bifidum
- Occult cranialis dysraphismus
- Occult spinalis dysraphismus
- Non-dysraphiás malformáció

Spina Bifida Aperta

Definíció

A Spina Bifida Aperta egy általános kifejezés spinális dysraphismusra, melyek, ahogy neve is jelzi, gyakran nyitottak a környezet felé vagy fenn áll a veszélye ennek kialakulására. Magába foglalja a Myelochisis, a Myelomeningocele, a Hemimyelomeningocele, a Syringomyelomeningocele és a Spinalis meningocele kórképeket.

Az idegelemek malformációjának mértéke attól függ, hogy a teratogén inzultus a magzati fejlődés mely szakaszában jelenik meg. A gestatio 28.napja előtti hatás nagy valószínűséggel vezet teljes neurulációs defektushoz, érintve a velőcsőt és gerincoszlopot. A gestatio 28.napja

utáni inzultus, tekintve, hogy a neurulatio már megjelent, a velőcső kialakult, a defektus leginkább a velőcső, ill. a gerincoszlop alsó szakaszainak defektusát hozza létre.

Klinikum

A csecsemő defektusa lokalizált bőr, gerincoszlop, gerincvelő eltérést hordoz a thoracolumbalis vagy ez alatti régióban. A neurológiai deficit függ az anatómia és a pathológia érintettség természetétől, ill. másodlagosan kialakult tényezőktől pl. kompresszió következményeként kialakult ischaemia vagy társult Arnold-Chiari malformatio miatti hydrocephalus, etc.

Diagnosztika

A károsodás mértékének kezdeti felmérésében az alapos neurológia és fizikális vizsgálat kiemelt jelentőségű, melynek ki kell, hogy terjedjen a különböző testrészek méretbeli eltéréseinek felmérésére. Ezt egészítjük ki a radiológia és labor vizsgálatokkal, melyekkel a prognózist becsülhetjük meg.

Kezelés

A defektus a kezdetekben ápolási teendőket igényel, mint az elváltozás nedves (Ringer lactáttal itatott) gézzel történő fedése a mechanikai károsodás elkerülésére. A csecsemő táplálása oldalfekvő helyzetben. Steril körülmények biztosítása vizsgálatokhoz. Liquorcsorgás esetén liquor vizsgálat. Ezt követhetik a laesio zárására irányuló idegsebészeti beavatkozás 1-2 napon belül, shunt behelyezés, orthopédiai rekonstrukciók. A defektus zárása kiterjed a dura leválasztására a paraspinosus fascia-ról ill. öltésekkel történő egyesítésére, majd a paraspinosus fascia zárására kell törekedni a gerinccsatorna fölött. Ezt követheti a csontos elemek plasztikája majd a bőr zárása pl. S-alakban rotált flap technikával.

Myeloschisis

Definíció

Korai embryológiai stadiumban kialakult kórforma, mely a neurulatio teljes defektusával jár magába foglalva a velőcső-záródásának defektusát vagy az éppen csak záródott velőcső újra szét-nyílását. A gestatio 28. napja előtti vagy azt éppen meghaladó az károsító behatás.

Klinikum

Egy nyitott, lapos plaque-on keresztül láthatóvá válik a központi idegrendszer horgonyzása és a defektus csúcsi részén a nyitott de funkciójában súlyosan károsodott neurulatio s szakasz, mely epithelializált. Lokalizációja leggyakoribb a thoracolumbaris régióban. Liquor csorgás jelentkezhet, ez pedig behatolási kaput jelent az agykamrákhoz. A betegség fájdalommal, tapintás ill. ér-zéscsökkenésével, gyengeséggel valamint izomsorvadással jár leginkább.

1.ábra: Myeloschisis.

Myelomeningocele

Definíció

Korai embryológiai szakaszban kialakult kórforma, mely a gestatio 28. napja, azaz a neurulatio megjelenése után jön létre. A velőcsövet érintő idegi defektus foka a súlyostól, az enyhéig terjedhet.

Klinikum

Lokalizációját tekintve, leggyakoribb a thoracolumbalis átmenetben, gyakori a lumbalis és lumbosacralis területen. Leggyakrabban 2-3 szegmentumra terjed ki. Alkalmanként a velőcső defektust komplett membrán fedi, azonban az esetek többségében ez a membrán rupturál és az ideg elemek kapcsolatba kerülnek a külvilággal, így liquor csorgás jelentkezik. A betegség fájdalommal, tapintás, ill. érzés csökkenésével, gyengeséggel valamint izomsorvadással jár leginkább.

Syringomyelomeningocele

Definíció

Az elváltozás spinalis meningocelét utánoz, mivel a borító membrán és bőr hiánytalanul fedi, így az idegelemek defektusa alig szembetűnő. A malformatio jobbra a dilatált és displasztikus idegelemek sérvesedése az eltérés nélkül fúzióált velőcső hátsó oszlopa között.

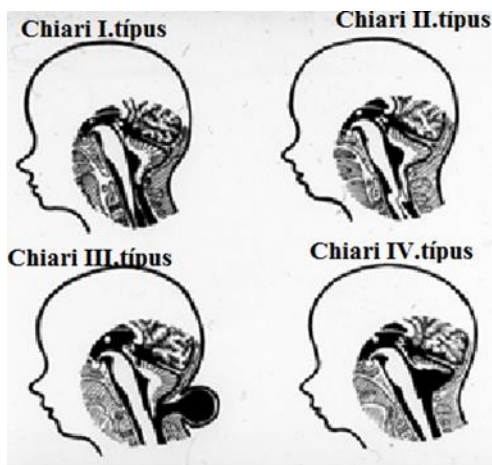
Klinikum

Ritka velőcső defektus, mely gyakran a cervicalis ill. thoracalis szakaszon fordul elő. A betegség fájdalommal, tapintás, ill. érzés csökkenéssel, gyengeséggel valamint izomsorvadással jár leginkább.

Arnold-Chiari malformatio

Definíció

Prolongált IV. agykamrán elterülő, elongált vermis-t, hydrocephalus-t és myelochisis-t foglalja magába (1894-ben Cleland írta le). Hans Chiari 4 csoportra osztotta, a spina bifida és a következményes hydrocephalus alapján. **Arnold-Chiari I.típus:** mindkét cerebellaris hemisphaerium alsó részét képező tonsillák extendálnak a nyaki gerinccsatorna felső részébe azonban az agytörzset nem involválja. **Arnold-Chiari II.típus:** a vermis alsó része valamint a tonsilla-k hipoplasztikusak, tasakszerűen elongálódott IV. kamra ill. plexus choroideus, ezenfelül a nyúltvelő a gerinccsatornába diszlokálódott. A protuberantia occipitalis externa megtalálható de a nyaki gerincevelő megrövidült, a gyökök egymáshoz közelebb kerülnek és syringohydromyelia jelen lehet. **Arnold-Chiari III.típus:** A teljes cerebelleum a nyaki gerinccsatornába diszlokált, a IV.kamra a cervicalis hydroencephalocoele-be ürül. **Arnold-Chiari IV.típus:** Magába foglalja a hypoplasia cerebelli-t de nem feltétlenül jár dysraphismus-sal.

2.ábra: Chiari malformációk.

3.ábra: Arnold-Chiari II.(nyíl:a medulla oblongata a gerinccsatornába diszlokálódott.

Diagnózis

Fizikális neurológiai vizsgálat, melyet képalkotó vizsgálattal egészítünk ki.

Kezelés

Az esetleges hydrocephalus shunt-tel történő megoldása. Az agytörzsi nyomás következtében légzési elégtelenség alakulhat ki, mely a foramen magnum-ra, a felső nyaki csigolyákra kiterjesztett decompressziót tehet szükségessé. Bizonyos esetekben a katéter behelyezésére kényszerülünk, mely a IV. agykamrát összeköti a cervicalis subarachnoidalis térrel. Syrinx jelenléte esetén, azt nagy biztonsággal meg kell nyitni, hogy közlekedni tudjon a subarachnoidalis térrel.

Dandy-Walker malformatio

Definíció

Olyan fejlődési rendellenesség, mely a IV. agykamra tetejének rostralis részét érinti, ezen kívül a vermis valamint a cerebellum hemisphaerium-ainak különböző fokú hypoplasia-jával jár együtt. A IV. agykamra nagy cysta-t formálhat, melynek bizonyos esetekben nincs kivezetése. Fokozódó hátsó skálai térfoglalást jelent, így a lateralis sinusokat a falcsontba préselheti. Gyakran társul hozzá hydrocephalus is.

Klinikum

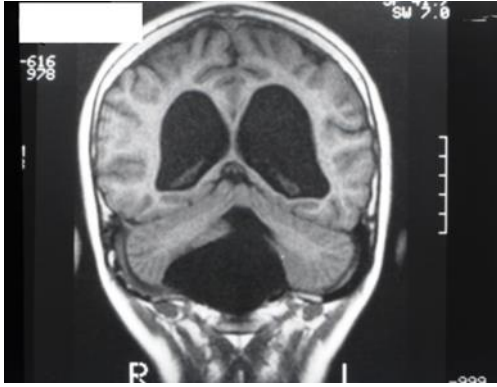
Két éves életkor előtt a megnövekedett koponyaűri nyomás (ICP) dominál, azaz vomitus, feszes kutacsok, varratrepedés, abducens paresis. A második életév után manifest ataxia ill. mentális retardatio jellemző.

Diagnosztika

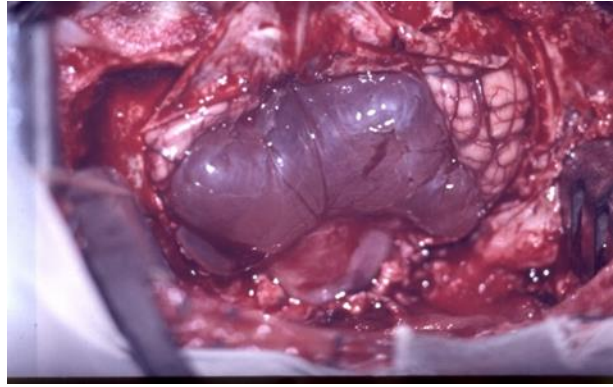
A fizikális vizsgálat elengedhetetlen, melyet képalkotó vizsgálatokkal egészítünk ki. A malformatio-nak jellegzetes háromszög alakú megjelenése van: a háromszög szárai az elevált tentoriumszéleknek felelnek meg, a csúcsát a torcular herophili alkotja, a háromszög alapjának pedig a hátsó skála alja felel meg.

Kezelés

VP-shunt behelyezése. Direkt IV. agykamrai ventriculostomia végzése.

4.ábra: Dandy-Walker sy. (MRI)

5.ábra: Dandy-Walker sy.(intraoperatív felvétel)

Encephalocele

Definíció

Cranialis képleteket tartalmazó protrusio, mely a normális koponya határok hiánya következtében jön létre. Ennél fogva egy cranium bifidum-ról beszélhetünk. Tartalma és elhelyezkedése változó.

Klinikum

Megjelenése alapján leggyakrabban Encephalocele Occipitale. mely esetben a női predominancia 2,3:1. Ez leginkább egy cranialis meningocele-re hasonlít, azonban alig érinti az idegelemeket, ezáltal jobb prognosztikai tulajdonságú. Leggyakrabban a protuberantia occipitalis externa-nek megfelelően a középvonalban boltosul ki. Súlyosabb esetben a foramen magnum-ot ill a felső nyaki gerincet is involválja és spina bifida-val társul. A zsákszerű elváltozás közel van a sagittalis sinusokkal, ill. a torcular-ral. Gyakran okoz már in utero hydrocephalus. Rendszerint komplett bőr borítja.

Kezelés

Sebészi, azonban mivel az esetek többségében teljes mértékben bőr fedi, azonnali eltávolítása nem szükséges, ill. a későbbiekben ennek szükségessége a fennálló neurológiai tünetektől függ.

Veleszületett cranialis dermalis sinus

Definíció

Olyan epitheliumból képződő járat, melyen keresztül közlekedik a scalp a koponya üregével. Leggyakrabban a protuberantia occipitalis externa-n alakul ki. Ez az elváltozás csak egy részjelenségének tekinthető az intacranialisan elhelyezkedő tumoros kórképeknek mint pl. epidermoid, dermoid, teratoid.

Klinikum

Az esetek 84%-ban az ötödik életévig jelenik meg. Az esetek kb.74%ban az occipitalis skalpon mint látható nyílás vagy kis gödröcske látható, mely a skalp dermoid tumor által okozott kidomborodásán helyezkedik el. A kidomborodáson a haj növekedése hiányzik. Az esetek 1/3-ban aszimptomatikus. A betegek a következményes meningitis tünetei vagy az elváltozás növekedése miatt fordulnak orvoshoz, mely ICP növekedés lévén vezethet hydrocephalushoz vagy cerebellaris deficithez.

Diagnosztika

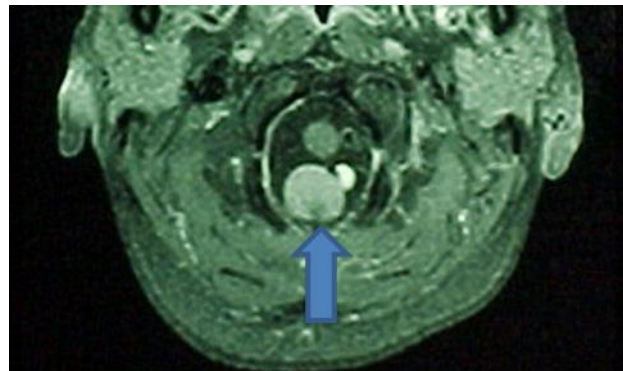
Liquor diagnosztika és tenyésztés meningitis kizárására. Fizikális vizsgálat. Kontrasztos CT vizsgálat igen hasznos az abscessus ill. a csontdestructio megítélésére.

Kezelés

Excisio, melyet extra-, és intraduralisan ki kell terjeszteni az adekvát eltávolításhoz.

6.ábra: Dermalis sinus (MRI sagitalis metszet).

7.ábra: Dermalis sinus (MRI axialis metszet).

Veleszületett spinalis dermalis sinus

Definíció

Olyan epitheliumból képződő járat, mely a bőr felszínén a középvonalban helyezkedik el és a mélyebben helyezkedő szövetekig terjed. Társulhat hozzá meningitis, intraspinalis abscessus vagy myelon kompresszió is.

Klinikum

Attól függően, hogy a járat milyen mélyre terjed, abcessus ill. meningitis kialakulásához vezethet, melynek tüneteivel jelentkezik a beteg. Az esetek kb. 20%-ában jelentkezik társultan térfoglaló folyamat.

Diagnosztika

Fizikális vizsgálat, melyet MRI-vel egészítünk ki. Liquor diagnosztika.

Kezelés

A sacrococcygealis régió felett felfedezett sinus megelőző eltávolítása ajánlatos a felismerést követően ellenben a sacrococcygealis régióban lévővel melyek ritkán terjednek a gerinccsatornába.

Lumbosacralis lipoma

Definíció

Subcután elhelyezkedő zsírcsomó, mely gyakran lumbalis vagy sacralis gerincszakaszra fekszik rá, de olykor kiterjedve az extra-, vagy intraduralis térbe terjed, spinalis dysraphismus lévén, kötődve a conus medullaris-hoz, a cauda equina-hoz vagy a filum terminale-hoz.

Klinikum

Az esetek kb.90%-ában lumbosacralis ill. középvonali lokalizációjú. Igen ritkán növekszik az idő előrehaladtával. A születéskor a legtöbb beteg tünetmentes. Akiknél születés után neurológiai deficit jelentkezik, valamilyen dysraphismus is fennáll. A tünetek leginkább húgyhólyag funkciózavart takarnak, melyhez legtöbbször motoros, szenzoros vagy reflex eltérés társul.

Diagnosztika

Neurológiai vizsgálat majd MRI.

Kezelés

A sebészeti kezelés célja a dekompresszió és az idegelemek felszabadítása. Az excisio in toto-ra kell törekedni, hogy a progressziót, ill. az ismételt műtétet megelőzzük.

Arachnoideális cysta

Definíció

Egy olyan gyűjtőfogalom, mely membránnak tűnő arachnoidea materrel körülvett folyadék. Bárhol előfordulhat az agy-, ill. gerincvelő mentén a subarchnoideális térben.

Klinikum

Ritka elváltozás, mely kb. 1%-át teszi ki az intracranialis térfoglaló teriméknek. Az esetek döntő többsége, véletlen leletként jelentkezik MR vagy CT felvételeken. A tünetet okozó elváltozások kórképe az cysta méretétől, ill. lokalizációjától függ. Elhelyezkedése alapján lehet intracranialis vagy intraspinalis cysta.

Kezelés

Esetenként változó lehet. Konzervatív kezelésként az elváltozás követése, a neurológiai status és az emelkedett ICP tüneteinek kontrollálása ajánlott. Amennyiben ezekben progresszió jelentkezik sebészi eltávolítás szükséges. A teljes cystafal eltávolítása az alatta fekvő struktúrák miatt nem minden esetben lehetséges, azonban akár az idegelemek felszabadítása a nyomás alól a cystafal megnyitásával is elégséges a tünetek csökkentésére.

Craniosynostosis

Definíció

Részleges vagy teljes összezsontosodása egy vagy több varratnak, mely független a kutacsoktól. A primaer craniosynostosis mindig preanatalisan jelenik meg, kivéve a craniofacialis szindrómákat.

Klinikum

A koponya deformitása attól függ, hogy mely kutacsok érintettek az elváltozásban, ill. hogy, milyen a növekedés üteme. A koponya alaki eltéréseihez társulhatnak metabolikus eltérések, mint pl.: rachitis, haematológiai betegségek, mucopolysacharidosis, etc.

- Sagittalis synosthosis esetén a koponya növekedés antero-posterior irányban lehetséges, így scaphocephalia alakul ki.
- A coronalis sutura ,egyoldali, idő előtti záródása esetén a homlok, a supraciliaris ív valamint az ipsilateralis elülső koponyagödör fejlődési zavara alakul ki, ezt az asszimmetrikus eltérést, plagiocephaliának hívjuk.
- Bilateralis coronalis synosthosis esetén brachiocephalia jön létre.
- A pánsynosthosis thuricephaliát azaz toronyfejűséget okoz.

Diagnosztika

A kezdeti fizikális vizsgálaton kívül CT vizsgálat segít a diagnosztikában, kivéve a sagittalis synostosis esetében.

Kezelés

Amennyiben a kialakult koponya deformitás a kozmetikai elváltozáson túl, emelkedett intracranialis nyomásfokozódást tart fenn, ami mentális retardatio-hoz, opticus atrophia-hoz vagy motorium zavarhoz vezet, műtéti megoldás jön szóba. A sebészi megoldás craniotomia-t jelent, ill. az újracsontosodás megakadályozása.

1. Irodalom

1. Adzick NS. Fetal surgery for spina bifida: past, present, future. *Semin Pediatr Surg* 2013 Feb;22(1):10-7.
2. Artner J, Leucht F, Cakir B, et al. Spinal epidural lipomatosis. *Orthopade* 2012 Nov;41(11):889-93.
3. Ichizuka K, Mishina M, Hasegawa J, et al. Diagnosis of a case of Dandy-Walker malformation aided by measurement of the brainstem-vermis angle at 14 weeks gestation. *J Obstet Gynaecol Res* 2014 Dec 10;12623.
4. Kahn L, Biro EE, Smith RD, et al. Spina Bifida occulta and aperta: a review of current treatment paradigms. *J Neurosurg Sci*. 2014 Nov 12.
5. Khoshbin A, Vivas L, Law PW, et al. The long-term outcome of patients treated operatively and non-operatively for scoliosis deformity secondary to spina bifida. *Bone Joint J* 2014 Sep;96-B(9):1244-51.
6. Lam S, Barry J, Dauser RC. Dermal sinus tract: clinical presentation and imaging findings. *Pediatr Neurol* 2014 Nov;51(5):747-8.
7. McClelland S, Ukwuoma OI, Lunos S, et al. The natural history of Dandy-Walker syndrome in the United States: A population-based analysis. *J Neurosci Rural Pract* 2015 Jan;6(1):23-6.
8. Meunier S, Michalak S, Chaigneau J, et al. A painful occipital mass revealing a posterior encephalocele. *Ann Pathol* 2014 Aug;34(4):334-8.
9. Nishimon M, Shimizu Y, Ueno M, et al. Late-onset congenital lateral dermal sinus tract. *BMJ Case Rep* 2014 Dec 22.
10. Salman MS. Posterior fossa decompression and the cerebellum in Chiari type II malformation: a preliminary MRI study. *Childs Nerv Syst* 2011 Mar;27(3):457-62.
11. Thomas GP, Johnson D, Byren JC, et al. Long-term morphological outcomes in nonsyndromic sagittal craniosynostosis: a comparison of 2 techniques. *J Craniofac Surg*. 2015 Jan;26(1):19-25.

12. Tieppo Francio V. Syringomyelia and Arnold-Chiari malformation associated with neck pain and left arm radiculopathy treated with spinal manipulation. *BMJ Case Rep.* 2014 Nov 9.
13. Tomazic PV, Stammberger H, Mokry M, et al. Endoscopic resection of odontoid process in Arnold Chiari malformation type II. *B-ENT.* 2011;7(3):209-13.
14. Winn HR. Youmans Neurological Surgery (Third edition):Volume Two, Elsevier,2011.
15. Yoo JC, Choi JJ, Lee DW, et al. Spinal epidural lipomatosis in korean. *J Korean Neurosurg Soc* 2014 Jun;55(6):365-9.